

Arkitektafelagið vildi ikki stuðla

Forngrípafelagið sent út frágreiðing til teir ymsu partarnar í málinum, m.a. Arkitektafelagið

Føroya Forngrípafelag hevur sent øllum teimum áhugaðu pørtunum í málinum um varðveiting/bygging við Tinghúsvegin frágreiðing, har greitt verður frá støðuni sæð frá teirra sjónarmiði. M.a. hevur felagið sent Føroya Arkitektafelag bræv og biðið tað um stuðul í arbeiðinum at varðveita okið. Formaðurin í Forngrípafelagnum Mortan Winther Poulsen sigur í sambandi, at teir als ongan stuðul hava fingið frá Arkitektafelagnum og heldur hann tað vera rættiliga legið. — Tað áttvi at verið í teirra áhuga eisini, at hetta okið varð varðveitt.

Vit prenta her part av tí frágreiðing, sum Forngrípafelagið skrivaði í januar mánaði og sendi til stovnar og aðrar partar í málinum:

«Nú tað hevur verið uppið tal at ríva húsin hjá Knud Lambaa, sála (matr. 430), og í staðin lata byggja stóran bygning á staðnum, hevur Forngrípafelagið hildið tað verið ómakin vert at gera roynd at bjarga hesum gamla bygningi — ikki minst av tí orsök, at Tórshavnar býráð hevur viðtikið og lagt nógva

orku í at varðveita báðar bygningarnar sunnanfyri húsin hjá Lambaa: Heinesens og Sloans hús. Einki er at ivast í, at lítið er vunnið við bert at varðveita tvey hús av allari húsarøðini, sum í síni tíð stóð eystan fyri Tinghúsvegin. Tá er heildin og tað, sum sermerkti hesa bygning, heilt farin fyri skeyti.

Tað skerst ikki burtur, at nútíðarbyggingin hevur sett djúp sár í hetta býarumhvørvi: fyrst reiv Klubbin húsin, sum Sloan bygdi til at hava samkomu í og bygdi í staðin Havnar Bio. Seinni reiv Klubbin gamla klubbbyggingin og bygdi í staðin ovurstóran bygning har. Longur norðuri hevur Losjan somuleiðis bygt stór hús.

Um býráðið nú loyvir ætlanum um stórbygging norðan fyri Heinesens hús, ja so er allur heildardámarin farin og koma hesir báðir bygningar tí at standa kroystir millum nútíðar stórbygningar. Líkandið dømi siggja vit á Kongabrunni har Ólavstova fekk slíka lagnu. Tó, tá var tíðin ein onnur har ikki varð hugsað so nógv um bygningavarðveitan. Men vit áttu á dag at tikið við læru av slíkum dømum.

Tað er sostatt í evstu stund, at nakað ítekligt verður gjørt fyri at bjarga tí sum eftir er av hesi bygging, sum um aldamótið hevur ser-

merkt býarmyndina í Havn við sínum bygningum og urtagørðum.

Um byggingina við Tinghúsvegin

At tórvur hevur verið tíðliga á nýggjum byggilendi í Havn kann m.a. hómost av tí, at longu í 1856 var viðtikið at gera lóg um «Registrering af Thorshavns Gader, offentlige Pladser v.m.», sum verður staðfest 11. mai 1867. Í sambandi er gjørt kort yvir býin. Hetta er tó ikki eydnast at finna. Men tá eru avlögð tvey oki av báðum Húsagarðsfestunum til framtíðarbygging, sum kunnu verða nýtt, tá tórvur gjørdist á byggigrundum.

Húsarøðin fram við Tinghúsveginum varð til í einum uml. 10-ára longum tíðarskeiði. Byrjað varð í 1875 tá Jacob Lützen bygdi sethús síni í eystara Húsagarðsbo. Tá stóð gamla tinghúsið longu vestan fyri vegin.

Í skjølunum hjá bygningskommissionini sæst, at so hvørt sum húsin verða reist, er tað eftir einari miðvisari skipan. Í byggiloyvunum er tilskilað byggilinja, ávis frá-støða frá húsnum sum standa og frá veginum, umframt at tilskilað verður, at grundøki skal grjóðast við grótgarði.

Her er talan um ta fyrstu býarskipanina í Havn.

Líkt er til, at tað, tey undan

aldarmótinum nevndu Tinghúsvegin, var vegurin frá Lützen og niðan til, har Bókjarabrekkan er í dag. Framhaldið av hesum vegi er meira at kalla ein gøta, og verður hon í skjølunum nevnd Sundsvegurin — hetta hóast byggingin her uppi fór fram samstundis sum við Tinghúsvegin. Hugsandi er, at Tinghúsvegurin lá í eystara Húsagarðsboi, meðan Sundsvegurin lá á traðunum norðan fyri. Markið millum hesar báðar gøtur kemur týðiliga til sjóndar á matrikulkortinum.

Byggingin við Tinghúsvegin bar í sær, at Húsagarðsbóndin í 1878 biður bygningskommissionina um, at vegur verður lagdur eystur frá Tinghúsveginum niðan í bæ hansara. Hetta er gøtan, vit í dag nevna Nólsoyar Páls gøta — millum Klubban og Sloans hús.

Skilligur munur er at siggja á byggingini við áður umrøddu gøtur. Bygningar við Tinghúsvegin liggja á rættiliga stórum, grótgirdum byggigrundum. Húsin vóru stór sammett við tey, sum annars vóru í Havn tá: frá 12×10 alin til 18×13 alin. Við Sundsvegin eru grundøkini nógv minni og ógird. Húsin eru eisini minni: frá 9×7 alin til 14×9 alin.

Her er áhugavert at merkja sær, at teir, sum bygdu við

Tinghúsvegin, vóru keypmennir J. Lützen og Byrger Andreas Samuelsen, trúboðarin W. Sloan og fyra skiparar: Degn, John J. Joensen, Johs. Hansen og J. Simonsen umframt samkomuhúsin: Salurin hjá Sloan og Klubbin.

Við Sundsvegin eru umrødd ein jarðamóðir, timburmaður, politistur og ein skipaigari, sum byggja. Byggingina við Sundsvegin er tað ikki eydnast mær enn heilt at fáa heft nevnið á. Tí er hon ikki nærri útgreidd her. Somuleiðis eri eg óvissur í, hvar O. V. Hansen búði. Men tað er tó neyvan heilt skeitt at meta, at teir, sum settu við Tinghúsvegin, vóru menn sum figgarliga vóru rættiliga væl fyrri í tíðar samfelagnum.

Sum áður nevnt fór byggingin við Tinghúsvegin og Sundsvegin (herundir eisini Gripsvegin) í høvuðsheitinum fram í árunum 1875-1886.

Longu í 1883 heitir bygningskommissionin á býráðið um at fyrrskipa ætlan fyri bygging eystan fyri ta her umrøddu bygging. Til skjals er tekning av útstykkingini av hesum nýggja oki, sum R. E. — helst Rasmus Effersøe — hevur teknað við viðmerkingum av Buchwald, amtmanni, dagf. 1886 og 1887. Tá er útbygt fram við eystursíðuni av Tinghúsveginum. Aftur eitt nýtt lendi er greitt til framhaldandi bygging.

Til eru myndir, ið væl lýsa bygningar og umhvørvi við Tinghúsvegin um aldamótið. Eisini kunnu tær vera hentar at hava í samband við ístandsetanina av teim bygningum, ið varðveitast skulu (sí eitt nú portirni, ið tykjust at hava verið eins). Nakrar eru hjálagaðar hesum viðmerkingum. Ásannast má, at hesi hús eru frálík umboð fyri tað húsaslag, ið bygt varð seinast í undanfarnu öld — eitt húsaslag sum fá dømi eru eftir av.

Eitt sindur um húsin hjá Lambaa og Heinesen

Húsin, sum vit í dag nevna «húsin hjá Lambaa» bygdi Byrger Andreas Samuelsen, verfaðir Knud Lambaa. B.A.S., ið var ættaður úr Vik, var giftur einari dóttur undan Kletti í Havn. Hann fær byggiloyvi 20.05.1886 á matr. 430. Hann hevði handil niðri í Fjosi í Bringsnagøtu. Handilin hevði B.A.S. keypt frá faktur Hans Christiansen í Fjosi. Seinni fór hann niðan í Trøndargøtu, har hann tók yvir annan handil, sum Knud Lambaa tók eftir hann.

Áðurnevndi H. C. í Fjosi var faktur við ein av teim stóru handlunum. Hann keypti tey gomlu doktarahúsi á Doktararund og flutti tey niðan í Fjós, har hann síðan búsettist. Flestu grundstykkinu við Sundsvegin vóru av træðni hjá sama H.C.

Húsin, sum vit nú nevna «Heinesens hús» bygdi J. Simonsen, skipari. Hann fekk byggiloyvi 06.07.1885 á matr. 429. Hann var ættaður úr Hoyvík og giftur eini aðrari dóttur undan Kletti. Tá J. S. doyði, vaks ein av synum hansara, nevndur Vilje hjá Byrger, upp hjá mostri. Hesin ville fekk handlin niðri í Fjosi eftir Byrger.

Hesi vóru í stuttum fólkin, ið fyrst búðu í hesum umrøddu húsum. Seinni eru húsin komin á aðrar hendur — harav koma tey nevnið, sum nýtt verða í dag.»

hetta okið kundi varðveittast í síni heild.

— Vit finga svar frá táverandi býráðsformanni, Peturi Christiansen, sum skrivaði, at kommunan fór at gera byggisamtýktir fyri serstakar partar av býnum við tí fyrri eyga at kunna varðveita gomlu minni um Havnina.

— Vit vóru tí í góðari trúgv, til vit so nakað herfyri frættu í fjølmiðlunum, at Sparikassin hevði fingið loyvi at byggja við Tinghúsvegin.

Miðbýurin og »liv«

Mortan Winther Poulsen sigur, at tey annars høvdu gjørt eina roynd at tosa við Sparikassan fyri at greiða teimum frá støðuni. Svárið tey finga var, at Sparikassin noyddist at byggja, tí tað var vorðið ov trøngligt í verandi bygningi.

— Vit tosaðu eisini við Poul Michelsen, býráðsformann. Hann segði, at tað var í tráð við byggisamtýktina at geva

byggiloyvi og annars helt hann, at tað var eitt gott tekin fyri miðbýin, at ein stovnur sum Sparikassin vildi byggja har. Poul Michelsen visti á, at tað hevði stóran týðning at fáa liv í aftur miðbýin, nú alt var við at fara niðan í SMS og aðra staðir.

— Alla eru fyri tað, sum Tórshavnar kommuna ger fyri at friðka miðbýin, men tað kann ikki vera rætt bert at leggja flisar á gøturnar og at skapa eitt nýtt «Strøg»-umhvørvi her í Havnini, skal prisurin vera, at vit forkoma teimum fáu sermerkjunum vit enn hava eftir um ta gomlu Havnina — eitt nú teir serstøku byggisíðirnar.

Flislagdar gongugøtur gevur Havnini nokur sermerki. Tær finna vit alla staðni, sigur Mortan Winther Poulsen.

Ongan varðveitingarpolitikk

Hann leggur tó aftrat, at Framhald á síðu 10

Soleiðis sá út fram við Tinghúsvegin í 1894. Myndin er úr kalendaranum hjá Føroya Fornminissavni.